

Forfatter: Heiberg, Johanne Luise

Titel: 1. Del : 1812-42

Citation: Heiberg, Johanne Luise: "1. Del : 1812-42", i Heiberg, Johanne Luise: *1. Del : 1812-42*, udg. af AAGE FRIIS ; ELISABETH HUDE ; ROBERT NEIENDAM ; JUST RAHBEK , 1944, s. 90. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-heibfr05val-shoot-idm139983404381888/facsimile.pdf> (tilgået 06. maj 2024)

Anvendt udgave: 1. Del : 1812-42

og var derfor som sædvanligt. Det Somme gjentog sig paa Theatret, da jeg første Gang skulde spille. I ethvert Blik af de Andre saa en Forespørgsel til mit Befindende — og nu at træde frem for et helt Publikum, som jeg vidste gjorde mig til Gjenstand for Sladder i alle Retninger! Imidlertid spillede jeg i det Ydre som sædvanligt, men da det var en lyselig Rolle, jeg skulde udføre, var Proven haard, og jeg erindrer, at jeg et Sted i denne maatte vende mig om for at afbære en Tase, der paa ingen Måde vilde holde sig indenfor sine Skærker. Høvelter hørte jeg, at jeg, om muligt, havde spillet lystigere end nogensinde og „at jeg dog vist var en kold Natur, eftersom dette havde været mig muligt“. — Ak! Verden dømmes som en Kortsynet, efter hvad den ser; den tror, at hvad dens Blik ikke kan opsluge, er slet ikke tilstede.

Jeg var i dette Tidspunkt kun noget over 16 Aar, og det unge Gemyt kom hurtigt over dette Indtryk. Jeg var i glade Omgivelser, min Sjel, der saa længe havde vaandet sig i Sorg og Smerte, længtes efter Glæden, og jeg greb den med begge Hænder, hvor den tilbødes mig; og den tilbødes mig dagligt i mit nuværende Hjem, hvor intet Savn, intet Tryk knagede mig, men hvor Alt smilte mig imøde, saa min muntre, ja overgivne Stemning hurtigt atter indfandt sig. Alle kappedes om at vise mig Velvilje og Godhed, jeg var trot af at søge og vilde være glad — og var det virkelig til Trods for et og andet Suk, som nu og da stjal sig frem og for et Øieblik fordunklede mit Aasyn.

MIN ANDEN KUNSTREISE.

Madam Wexschall, hendes Mand, Nielsen og et Par Kunstnere til agtede i Sommerferien at foretage en Kunstreise til Christiania, og hun sagde mig, de gjorde Regning paa, at jeg reiste med for at deltage i deres Forestillinger. Dette satte mig i den syvende Himmel. Jeg havde altid haft en brændende Lyst til at reise, og min Længsel efter at se et Bjergland skulde jeg nu endelig see tilfredstillet og det ved min Venindes Side. Fru Gyllembourg og Heiberg havde aldrig syntes om, at jeg tog i Huset hos Wexschalls, naagt de selv hørte med til hendes Omgangskreds, og Begge havde stor Godhed for Madam Wexschall. Fru Gyllembourg paastod, at dette Opholdsted fordrævede mig, at jeg var forandret fra det Øieblik, jeg var kommen der i Huset; at jeg var bleven koket og ikke mere mig selv. Dengang fandt jeg, hun havde Uret, nu tror jeg næsten, hun havde Ret, hvis man ellers kan være koket uden nogen som helst Beregning. Heiberg og hans Moder vare meget imod Reisen til Norge, og hun sagde: „Hvad skal De reise op til de Nordmand for og spille for dem — lad dem komme herved, naar de ville se Dem.“ Var jeg

end forandret i Et og Andet havde jeg dog beholdt min Ydmyghed og Beskedighed og lænede derfor, at det var en høist forunderlig Tale af ham.

Mit private glæde og overgivne Liv opfyldte mig i denne Periode saa ganske, at Theatret næsten stod i Skygge derfor, og man fandt ogsaa, at jeg i den sidste Tid var i Tilbagegang eller i al Fald ingen rigtige Fremskridt havde gjort. Trine Bar havde jeg ophørt at spille, da havde Heiberg og jeg selv læst, at denne Rolle burde udføres af et Barn og ikke af En, der nu som jeg alt spillede voxne Elekerinderoller. Imidlertid had Jomfru Lange (senere Madam Larcher), om hun maatte forsøge sig i Trines Rolle, nægtet det samme gjaldt for hendes Vedkommende, at hun var for gammel til den, og Directionen tillod hende det. Med Vemod sad jeg i Elevlogen (der dengang var i anden Pladsloge) og saae Jomfru Lange udføre Trines Rolle, En tyk Madamme sad ved min Side og henvendte af og til sin Tale til mig. „Jomfru Pätges spiller dog nydeligt i Aften.“ sagde hun med Et til mig. Jeg tænkte, under hun virkelig, et Jomfru Lange spiller godt, saa lad hende ogsaa faa Æren derfor. Jeg svarede da: „Det er ikke Jomfru Pätges, men Jomfru Lange, som spiller Trine.“ Hun saae nedslående ned til mig og vedblev: „Jeg kjender nok Jomfru Pätges, min Gode! Det er ikke første Gang, at jeg er paa Comedie.“ Jeg lod hende da blive i Troen og fandt det overflødig at give mig tilkjende for hende.

I Wexschalls Hus var Alt uforandret. Nielsens Kur til mig fortsatte, ligesom mine Drillerier. Græd han, saa lo jeg, og de latterligste Scener fulgte ofte heraf. Madam Wexschall maatte ofte trøste og berolige ham, naar jeg ved min Kulde havde gjort ham rasende. Jeg havde ikke saa stor Uret i dette Drilleri, som det maaske kan synes, thi hans Opførsel imod mig i Andets Nærværelse gik saabenbart ud paa, at disse skulde tro, der var et hemmeligt og meget intimt Forhold imellem ham og mig; og dette oprørte mig og gjorde mig noget grusom i min Maade at tilbagevise ham paa. Een Dyd havde jeg imidlertid, som just ikke er saa almindelig hos unge, fætterede Piger, nemlig: at det aldrig faldt mig ind, at nogen Mand mente Andet med sin Kur end en overflødig Selskabseurtolisi. At Nogen elskede mig saa alvorligt, at de tænkte paa en Forbindelse med mig for Livet, faldt mig aldrig ind, før jeg fik Troen i Hænderne. Jeg selv ønskede mindst af Alt at binde mig; ja, jeg havde endogsaa en foræfelig Skræk derfor. Ofte sagde Andre til mig: „Den eller Den har alvorlige Hensigter med Dem.“ Da blev jeg meget forandret og svarede: „Hvor kan De tro Sigt? Det er der jo ikke mindst Grund til at tænke.“ Man lo da ad mig og min Kortsynthed. En Aften vare en hel Del af Husets Vener samlede, deriblandt Professor Dr. Mohl. Jeg følte denne Aften et lille Ildebefindende, og Mohl tilbød sig at skrive mig en Receipt derfor. Han begynde nu herpaa, men var saa distraht, at den ene Receipt efter

den anden blev røvet ispykker som ubrugelig, indtil endelig den blev mig leveret. Alle de Tilstedeværende lo ad den stakkels Doctor, uden at jeg ret forstod, hvad der egentlig opvakte deres Latter. Da Alle vare borte, sagde Madam Wexschall: „Den stakkels Doctor havde nær aldrig læst din Receipt istand; ja, det er ikke godt at være forelsket, naar man skal skrive Recepter.“

— „Fødsket!“ udbød jeg nysgjerrig, „i hvem er han forelsket?“ Og nu husker jeg saa tydeligt, som om det var for faa Minutter siden, hvorledes Madam Wexschall satte sig hos mig paa Sofaen, saae mig ind i Øinene og smilte, saa begge hendes Smilenhuller bleve dobbelt saa dybe, og sagde, idet

10 de blaa Øine antog et skjælnsk Udtryk: „I dig.“ — „I mig!“ udbød jeg ganske forskrekket. „O, hvor kan De tro —“ „Jo,“ svarede hun, „det kan jeg godt tro; og det tro Alle med mig.“ — „Da er det aldrig faldet mig ind,“ gjentog jeg, „og det tror jeg heller ikke.“ — „Ja, ja, nu faa vi at se,“ vedblev hun, kysede mig, sagde mig Godnat og gik.

15 Kort efter denne Samtale kom Madam Wexschall en Dag til mig med Smil i Øiet og om Munden og sagde: „Jeg har et Brev til dig; jeg har lovet Møhl at levere dig det og at tale hans Sag hos dig; han har havt den Tillid at lade mig lase det, derfor bringer jeg dig det uforsøjet.“ Jeg læste da til min Forundring, at han gjevnen min eldte Veninde bad om min Haand og mit Hjerte; gjorde jeg ham saa lykkelig at skjænke ham disse, da trang hans

20 Stilling ham til at bede mig forlade Theatret, og han vilde da opbyde Alt for at give mig Erstatning for dette Offer. Forskrekket leverede jeg Madam W. Brevet tilbage og sagde harmagtigt: „O, kan De ikke sige, at jeg ikke vil hinde mig, og mindst naar min Afgang fra Theatret er Betingelsen.“ Jeg faldt

25 hende om Halsen og vedblev: „Søde, rase Madam Wexschall! Tal med ham, tal venligt med den fortreffelige, gods Møhl! Trøst ham og bed ham opgive det. Hvor kan jeg forlade Theatret, som jeg er fastgruet til, og det for at opnaa ydre Fordøle? Det var jo uværdigt.“ Saaledes vedblev jeg, idet jeg kysede og klappede min Veninde. Hun lovede mig da at tale med ham saa

30 kjærligt og godt som muligt; og da det var sket, blev der aldrig senere vexlet et Ord mellem ham og mig om denne for mig saa pinlige Sag. Da jeg atter saae ham, var han venlig og god som sædvanligt, og jeg ved ikke ogsaa, om han erfarede, at jeg havde læst hans Brev, eller ikke; den hele Sag var mig saa smertelig, at jeg helst nødte at høre den. Hvis nogen af de Mange,

35 der havde den Lykke at kjende denne udmærkede, begavede Mand, endnu lever, naar dette læses, da veed jeg vist, at det blotte Navn af denne fine, niendommelige Natur vil røre dem og fremkalde mængen Erindring om hans aardrige Tale, hans ridderlige, trofaste Natur, og den Glæde Alle følte ved at turde kalde sig hans Venner. Heiberg og hans Moder regnede ham til deres

40 aller kjæreste Omgangsvener, og jeg selv har stor Cødhed for ham og blev

altid glad ved hans Komme; men selv om en Konge havde tilbudt mig at dele Tronen med sig paa det Vilkaar, at Norgesreisen maatte opgives, uden at tale om min Bortgang fra Theatret, da havde jeg intet Øieblik betænkt mig paa Afslaget.

Jeg talte nu Dagene til den forestaaende Reise. Om Foraaret indtraffer 5 her altid i Kjøbenhavn en Mængde Svenske og Norske, og ved Wexschells Gjæstfrihed kom ikke faa af disse i hans Hus. Tvende norske Herrer: Skielderup, en Søn af den heljendte Læge, Professor Skielderup i Christiania, og Hansson, en lidenskabelig Beundrer af Heibergs Musa, hvorfor han ogsaa ganske havde vundet Fru Gyllembourgs Hjerte, vare saaledes vore daglige 10 Gjæster, og jeg vandt især den Forstes Venkab. I 30 Aar har denne Mands hengivenhed været uforandret, og han besøgte aldrig Kjøbenhavn, som næsten skete hvert Aar, uden tillige at besøge mig og foreklære mig om sit uforandrede Venkab. Begge disse Herrer reiste til Christiania en Maanedstid inden vor Afreise dertil og glædede sig i Haabet om vor snarlige Ankomst til 15 deres Hjem og til de danske Forestillinger, vi der agtede at opføre; thi de vare Begge lidenskabelige Beundrere af Skuespilkonst.

Dagen kom, den hengaaelsfulde Ventede Dag! Da jeg havde omtalt min Frygt for Søsye til Heiberg, sagde han, at det bedste Middel der imod var at lægge et Ark Postpapir paa Hjertekulen. Den Morgen, vi skulde reise, sendte 20 han mig derfor et Ark Papir til dette Brug, hvorpaa han havde skrevet et Digt: „Præservativ mod Søsye“, hvilket siden er trykt mellem hans lyriske Digte. Da det var skrevet paa saa smukt Papir og saa zirligt, nænnede jeg ikke at krølle det ved at lægge det paa den bestemte Plads, hvoraf ogsaa fulgte, at Søsyeen indfandt sig; men senere har jeg virkelig gjort den Erfar- 25 ning, at Midlet er probat. Af Heibergs Digt havde jeg den Nytte, at medens Søsyeen syntes at nærme sig, opmuntrede jeg mig i Stilhed med at recitere de skønne Rhythmer og derved forsvøde mig de ubehagelige Øieblikke, som denoc lesterlige Syge fæmblinger.

I det deiligste Foræstsvær af Verden vare vi gaaede ombord foret i Juni 30 Maaned 1829. Jeg havde imidlertid Aftensn i Forveien og i Morgenstunden været meget beklemt om Hjertet ved at tage Afsked med Forældre og Søskende og mine øvrige Venner. Da Dampskibet paasorede Bellevue, led der 3 Kanonabatter derfra, hvilke bleve besvarede af Capitaenen paa vort Skib. „Hvora er det fra?“ raabte nu Alle ombord. Da forudte Wexschell, som var 35 indvæn i Hønseligheden, at det var Heiberg og Chr. Winther, der bragte os denne Afskedshilsen. Da Skibet kom længere frem, og den danske Kyst svandt mere og mere ud af Synet, satte jeg mig stille hen i Forstavnen, saae ud over den blanke Havflade og længav mig til mine blaa Længsler. Idet jeg her sad tans og henstøken i mig selv, blev jeg vækket af Nielsen, den, uden at jeg 40

havde set ham, stod ved min Side. I en bitter og heftig Tone udbød han: „Gud bevares! Sidder De her og græder? Er det Professor Heiberg, disse Taarer gjælde?“ Jeg blev stødt og svarede trodsigt: „Ja det er.“ Nu styrtede han bort, foer hen til Madam W., sagde at han stieblikkeligt vilde sættes i Land; han kunde og vilde ikke reise med mig, da han umuligt kunde læse min uforskammede Opførsel imod sig. Efter at hun havde anvendt nogen Tid for atter at bringe ham til Rø og fax ham til at opgive sin Flugt fra Skibet, kom hun hen til mig og sagde: „Men Hanné, hvad er dog alt dette? Nielsen siger, du har været saa uforskammet imod ham -- kan du dog ikke holde Færd med ham?“ Jeg fortalte hende nu vor korte Samtale Ord til andet. Hun rystede paa Hovedet og gik. Fra dette Øjeblik af var Handsken kastet mellem Nielsen og mig; og nu indtraadte et Fjendskab fra hans Side, der har bragt mig ikke saa Ubølgeligheder.

Vi ankom lykkeligt til Christiania, hvor vi med Længsel ventedes af alle Theatervenner. Nielsen hævdede sig nu paa mig ved at omtale mig paa den ufordelagtigste Maade for Alle i denne fremmede By. Han havde et eget Talent til at bagtale og kunde gjøre dette med saa meget mere Klem, som det ingenlunde kom ham an paa Sandheden, naar han kun opnaaede, hvad han vilde. Denne slette Egenskab betegnedes Professor David engang i et Brev til mig 600 Aar efter paa følgende karakteristiske Maade: „Nielsens gul-gren-sortepillende-vedderboblende-lugvankelsesrullende Hads-Kilde“. Hvad der nu forøgede hans Had og Forbitrelse imod mig under vort Ophold her, var, at de fleste Stykker, man her agtede at opføre, vare beregnede paa hans Bravourroller. Men nu vilde Ulykken, at „Preciosa“ blev opført, og da de gode unge Nordmænd først havde set dette Stykke, betoges de af en saadan Enthusiasme, at de saa godt som udelukkende kun vilde se dette. Den Opmærksomhed, jeg herved tiltrak mig, gjorde ham nu rent utaalelig, saa den stakkels Madam Wexschall havde sin Hyre med at stille ham tilfreds. Mig talte han slet ikke mere til siden sin Scene paa Skibet. Vi havde fornyet Bekjendtskabet med Skielderup og Hunson, og disse Herrers Opmærksomhed mod mig forøgede end mere hans Vrede. „Kunne I da ikke se, at hun gjør Nar af Eder?“ prædikede han for dem; „voigt Eder! Hun er kold som Oehlaugeblågers Skulde“. Saaledes talte en gift Mand, der havde fem Børn, om en ung Pige, fordi hun ikke vilde laane Øre til hans Elskovstale.

Fra Fru Gyllenborg fik jeg af og til de kjærligste Breve, hvorfra jeg her vil meddele et Par. Sønnen var og blev fortrydelig over min norske Reise.

Christianshavn d. 23. Juni 1829.

Min kjære Hille Hanné! Vi talte engang om hvad vi ansaae for de gode Ting, som mødte os i Livet, og jeg erindrer at jeg sagde: at noget af det jeg